

ORTHO CONSULT
De mens centraal

Ouders en leraren: partners in een dynamische driehoek

Bron : *TVL*
Uitgave : *2003 /nummer 2*
Auteur : *Ard Nieuwenbroek*

Ouders en school werken samen bij het opvoeden en begeleiden van kinderen. Daarin heeft ieder een eigen verantwoordelijkheid. Pas als de verantwoordelijkheid van de ouders en die van de school in elkaars verlengde liggen, krijgt het kind echt de kans zich te ontwikkelen. In de dagelijkse praktijk is dat echter niet zo makkelijk en vanzelfsprekend.

Marit komt bij de leraar Duits en vertelt vol trots dat zij de naamvallen nu helemaal snapt. Haar vader heeft het haar tot in detail uitgelegd. De leraar moet een beetje lachen om haar verhaal en zegt dat de methode van haar vader ouderwets is en dat het zo niet meer werkt.

Als Ben thuis komt en vertelt over het strafwerk dat hij kreeg van de lerares Engels omdat hij zat te kletsen, is het huis te klein. Zijn ouders mopperen op de lerares en zeggen Ben dat hij echt niet naar haar hoeft te luisteren. Dat die vrouw eigenlijk nog een salaris krijgt, zo'n slechte lerares! Als de lerares Engels via via te horen krijgt hoe de ouders van Ben reageerden, is ze woedend. Zij heeft toch het beste voor met Ben, zijn ouders ondermijnen elke vorm van gezag.

Martje is er in een week al twee keer uitgestuurd door de leraar Nederlands. Als zij de dag erna op school komt, heeft ze een briefje van haar ouders in haar tas. In de brief, bedoeld voor de leraar Nederlands, staat dat de ouders van Martje het onterecht vinden dat zij straf heeft gekregen. De straf was onverdiend, bovendien leert Martje niets als zij steeds de les wordt uitgestuurd. De leraar Nederlands pakt onmiddellijk de telefoon en vraagt woedend aan de ouders van Martje waar zij het lef vandaan halen zo'n brief te schrijven.

Hoe reageer je nou goed in dergelijke situaties, waarin je je gefrustreerd voelt als leraar en waarbij je het gevoel krijgt dat de opvoeding die moeizaam op school gegeven wordt, thuis weer wordt tenietgedaan? Ouders vertrouwen hun kind aan ons toe voor onderwijs en begeleiding, maar sommigen lijken wel onze tegenstanders.

Belangrijk in dergelijke situaties is je als leraar niet gekrenkt te voelen, maar te proberen de dialoog aan te (blijven) gaan met ouders. Ouders en leraren hebben een gemeenschappelijk belang: het kind. In dat belang moeten ouders en leraar samenwerken, om zo het kind optimaal de mogelijkheid te geven zich te ontwikkelen. Het is een vooruitgang als leraren meer investeren in contacten met ouders door respectvol en op een gelijkwaardige manier te communiceren.

Dynamische driehoek

De verhoudingen tussen de drie partijen kunnen worden weergegeven door ze in een driehoek te plaatsen en de zijden te beschouwen als contact- en communicatielijnen. Binnen deze driehoek vinden vitale processen plaats, die het leven en leren van het kind sterk beïnvloeden. In deze constellatie krijgt het kind de kans om te groeien. Er is daar continu beweging. Daarom wordt gesproken over de 'dynamische driehoek' (zie figuur 1). Bij elk van de drie deelnemers in de driehoek moeten we verder kijken dan de personen zelf. Zij worden elk in hoge mate beïnvloed door hun geschiedenis, hun omgeving, hun relaties. Ieder is verweven in een eigen netwerk, brengt in zichzelf een eigen context mee. De driehoek heeft niet alleen hoeken, maar ook lijnen die staan voor de communicatieve banden tussen de hoeken. De onderlinge relaties bepalen de aard en de grenzen van het gezamenlijke speelveld. De dynamische driehoek is een gelijkzijdige driehoek. Die verbeeldt een evenwichtige situatie. Binnen deze evenwichtige verhoudingen krijgt het kind de ruimte om zich te ontwikkelen. Die ruimte biedt veiligheid en uitdaging, geborgenheid en avontuur, afhankelijkheid en zelfstandigwording. Die groeiruumte verandert als er iets gebeurt in de onderlinge verhoudingen. Als bijvoorbeeld het kind zich sterk vastklemt aan de ouders of als de leraar en ouders teveel op een lijn gaan zitten tegen het kind, of als de leraar de rol van de ouders gaat overnemen en zo als het ware samenvalt met de ouders. Het kind kan immers pas goed functioneren en zich ontwikkelen als het in verbondenheid met zijn ouders ook los van hen mag komen, bijvoorbeeld naar school gaan, zich binden aan vrienden. Als de relatielijn is gestoord of opgeheven, dan is de groeiruumte opengebrouwen, zo onveilig, onoverzienbaar en structuurloos dat het kind er niet meer optimaal kan groeien. Doordat een van de lijnen gestoord of verbroken is, 'lekt er energie weg', energie die het kind nodig heeft om zich te ontwikkelen.

Meerzijdig partijdig

Hoe kan nu de balans in de dynamische driehoek en daarmee de groeiruumte voor het kind gewaarborgd worden? Dit kan alleen als de grondhouding en de vaardigheden van een leraar meerzijdig partijdig zijn, een van de kernthema's van de contextuele leerlingbegeleiding. Meerzijdige partijdigheid wil zeggen dat een leraar opkomt voor de belangen van alle drie de partijen. Een leraar mag geen partij kiezen en mag ook niet neutraal zijn. Hij moet partij maken met zowel de ouders als de leerling, en ook....zichzelf. Hij moet opkomen voor de belangen van alle betrokkenen. Terug naar de voorbeelden aan het begin van het artikel. Naar het voorbeeld van Marit, die zo blij was met de hulp van haar vader bij de Duitse naamvallen. Deze leraar had niet om het verhaal van Marit moeten lachen en de methode van haar vader belachelijk maken. Hij had beter een plausibele verklaring kunnen geven voor het feit dat Marit's vader een andere oplossing had, om zo partij te trekken voor zowel Marit, als voor haar vader als voor zichzelf. En dan Ben, wiens ouders het gezag van de lerares ondermijnen, wat een woedende reactie oplevert van de lerares Engels. Deze lerares had beter de telefoon kunnen pakken en de ouders van Ben kunnen bellen. Ze had moeten proberen het gesprek te openen, niet vanuit een beschuldigende bovenpositie, maar op gelijkwaardig niveau. Door te proberen een dialoog aan te gaan, kan ze een partnerschap aangaan met de ouders en zo de lijnen in de dynamische driehoek herstellen.

In het geval van Martje is het niet verstandig van de leraar om zijn frustratie in een telefoongesprek te uiten. Beter had hij eerst kunnen luisteren naar de ouders, zo geeft hij erkenning aan hun boosheid en creëert hij een opening tot een dialoog. Op die manier is hij meerzijdig partijdig en blijft de balans in de dynamische driehoek en daarmee de groeimogelijkheid voor het kind gegarandeerd.

Vera is 12 jaar en enig kind. Zij krijgt thuis een vrije opvoeding. Ze mag zelf weten hoe laat ze naar bed gaat, waar ze 's avonds heen gaat en hoe laat ze thuiskomt. Regels zijn er niet bij Vera thuis. Haar mentor merkt aan het gedrag van Vera in de klas dat zij het daar moeilijk mee heeft. In een gesprek met Vera en haar ouders veroordeelt de mentor de vrije opvoeding en zegt dat de gestructureerde manier van opvoeden, zoals dat bij hem thuis gebeurt, wellicht beter zou zijn voor Vera.

De mentor is in dit voorbeeld niet uitgegaan van meerzijdige partijdigheid. Hij veroordeelt de ouders van Vera, en brengt daarmee de balans in de dynamische driehoek in gevaar. De mentor stelt zich als het ware op als de 'betere ouder', een rol die niet weggelegd is voor een leraar. Ouders en kinderen hebben namelijk een onverbrekelijke band, de zogenaamde verticale loyaliteit, ook weer zo'n kernthema uit de contextuele leerlingbegeleiding. Kinderen blijven altijd loyaal aan hun ouders. Een leraar die zich opstelt als betere ouder, werkt als een tijdbom in de dynamische driehoek.

In het onderwijs komen we vaak de valkuil van 'het betere ouderschap' tegen. De begeleider die in de rol van betere ouder stapt, neemt de taak van de ouder van de leerling over vanuit het idee dat de ouder het niet goed doet. De mentor van Vera deed dit waarschijnlijk onbewust en met het beste voor zijn leerling in het achterhoofd. Hij passeerde de ouders van Vera en nam taken over die hen op grond van hun verworven recht, hun ouderschap toekomen, hij verliest daarmee de leerling en diens ouders. De school moet trachten bondgenoot te worden met de ouders door met hen een gesprek aan te gaan, waarin aangegeven wordt dat het niet goed gaat op school of dat er een probleem speelt. Vaak is de reactie van de ouders; 'ja, bij ons thuis gaat het ook niet zo lekker'. Natuurlijk zullen de ouders deze informatie als pijnlijk ervaren, maar door ouders als ouders in hun waarde te laten, ontstaat er uiteindelijk vertrouwen. Door naast de ouders te gaan staan, en naar hen te luisteren en hen te helpen bij wat zijzelf als problemen zien, beschouwen ouders je als een gelijkwaardige partner die hen steunt in waarschijnlijk de belangrijkste taak die zij zichzelf stellen in het leven: namelijk het grootbrengen van hun kinderen.

Bronnen:

Tussen thuis en school, Wim van Mulligen, Piet Gieles en Ard Nieuwenbroek. Uitgeverij Acco, 2001.
Leren over leven in loyaliteit, May Michielsens, Wim van Mulligen en Leen Hermkens (red.),
Acco, Leuven/Amersfoort, 1998.

Een betere ouder bestaat niet, Herberd Prinsen. In: Tijdschrift voor leerlingbegeleiding, februari 2003.

Meerzijdig partijdig in Amsterdam-Noord
gelezen in M (maandblad van de NRC), januari 2003

Op het Over-Y college in Amsterdam-Noord werd een homoseksuele leraar uitgescholden door een leerling. De adjunct schorst de jongen tijdelijk en nodigt de ouders uit voor een gesprek. De vader vindt dat de leraar zwaar overtrokken had gereageerd. 'Daar moet die man toch tegen kunnen!'. De adjunct zegt: 'U bent buschauffeur. Ik zie vaak dat chauffeurs in de bus worden stijfgescholden. U heeft zich daar misschien bij neergelegd, maar diep in uw hart weet u dat dit niet in de haak is. U heeft uw eigen normen en waarden al zover doorgeschoven dat u uw schouders ervoor ophaalt. Dat is nou precies wat wij niet willen'. De vader barst bijna in huilen uit. Hij begrijpt het meteen'.

Deze adjunct is meerzijdig partijdig. Met de leerling: hij wijst diens persoon niet af, maar gaat een gesprek met zijn ouders aan, zonder deze op voorhand bij de leerling te diskwalificeren. Met de ouders (in het bijzonder de vader): hij zoekt binnen de belevingswereld van de vader naar een mogelijkheid erkenning te geven en daarmee verbinding te zoeken met school. Met zichzelf: hij komt op voor de normen en waarden van de school waar hij werkt. Met zijn collega: hij laat hem niet vallen, en komt op voor zijn belangen.